

KÖNYVISMERTETÉS

Toma Ádám:

Erdőgazdaság és természetátalakító fásítás Magyarországon

Művelt Nép Könyvkiadó 1953

A munka a szocialista fásítás és erdőgazdaság jelentőségét a szocialista tervgazdaság és most készülő természetátalakító tervünk szemléletében világítja meg. A szerző — mint azt a könyv előszavában írja — a tanulmány összeállításával törleszteni szeretne abból az adósságból, melyet a magyar erdőgazdaság és erdőművelés kérdésének mellőzésével a magyar újságírás megszületésétől napjainkig felhalmozott.

Hangsúlyozza, hogy *Kaán Károly jóslata beteljesedett: eljött az idő, amikor kiadják — mert ki kell mielőbb adni — a jelszót, hogy ... »elég volt az erdőpusztításból, másfelől, hogy »telepítsünk elég erdőt a síkföldre is«.*

Az I. fejezet az erdő és a fatermelés gazdasági jelentőségének kialakulását, alföldi és hegyvidéki erdeink történeti multját ismerteti a feudalizmus korától napjainkig. A kapitalizmus kezdetéig vajmi kevés jelentőséget tulajdonítottak az erdőknek. A kapitalista árutermelés kialakulásáig teljes szabad jöszág volt a fa. 1691-ben Bercsényi Miklós ... megbecsültette a hatalmas ungvári uradalmat s a hozzátartozó erdők faállományát és területét két krajcárra se taksálták. Az 1720. évi összeírásból megtudjuk a mezőgazdasági földek, szőlők, rétek stb. területi adatait, de az erdőről semmit sem tudunk meg.

Erdőben valamikor nagyon gazdag Alföldünk a törökuralom alatt vad pusztasággá vált, s azt követőleg sem tudott többé az eredeti természetes fás növényzet helyreállni. A külterjes állattenyésztés különösen a homoktalajokon mutatta meg romboló hatását. A hegyvidéki erdők pusztulása a bányászat és kohászat fejlődésével járt együtt. Az erdőtelepítési, fásítási mozgalom előharcosai — *Skopek Ferenc, Gregori János, Tessedik Sámuel, Vedres István, Bachofen Erdész stb.* — javasolatainak, önzetlen munkásságának ismertetése után a szerző Széchenyi István munkáiból idézi: »Roppant legelőink, valamint tág gabonás mezeink igen nagy fogyasztása a minden árnyék nélküli, s igen nyílt lét. Fák ültetése tehát, részint legelőink javítására, részint mezeink (értésd mezőgazdaságunk) oltalmazására a nagy szelektül, ha valahol — valójában nálunk áll napirenden.«

Az első védőerdősávok telepítéséről szóló rész leírja, hogy Pusztavacson az 1800. és 1834. között telepített erdősávokkal és fasorokkal sikerült a futóhomokot megkötni s a mezőgazdasági terméseredményt megnégyszerezni; ez olyan eredmény volt, ami — idejét tekintve — páratlan az egész világ mezőgazdasági és erdészeti irodalmában. Megemlékezik továbbá a nyírségi és hansági mezővédő erdősávok, gazdasági fásítások telepítéséről is.

A II. fejezet a kapitalista erdőgazdaságot tárgyalja. Részletesen leírja a rablógazdálkodást előidéző téves kapitalista elméletekért síkra szállók (Divald Adolf, Érkövy Adolf) és az erdők fenntartását, a kötelező felújításokat követelők (Lónyai Gábor, Hunfalvy János, Bedő Albert) harcát. Külön alcímben tárgyalja *Kaán Károly* haladó szellemű munkásságát, különösen hangsúlyozza, hogy *Kaán Károly* legfőbb érdemei: az 1879-i erdőtörvény hibáinak feltárása és a mezőgazdasági termelés fokozása érdekében a fásítások követelése. *Kaán Károly* a fásítás kérdéseit a természetátalakító fásítás egész komplexumába állítva vizsgálta: »Évtizedekig tartó munkával együtt elemezte a fásítás problematikáját Alföldünk növényzetének, talajának, vízrajzának, éghajlatának fejlődéstörténetével, éspedig a népesség, a termelés, a technika, a közlekedés, a kereskedelem, a talaj, a növényvilág, a vízrajzi rendszer fejlődésének vonatkozásaiban.«

Ez a fejezet foglalkozik továbbá a magyar erdők fokozódó pusztulásának, majd az ellenforradalmi Horthy-rendszer idején folytatott rablógazdálkodásnak, a »rendkívüli fahasználatok«-nak káros következményeivel, amiket számadatokkal is bizonyít. Rámutat — megfelelő hivatkozással — a rablógazdálkodás következtében a tőkés országokban bekövetkezett vagy bekövetkező fajségre is. Az USA-ban pl. 30 év alatt az erdők 40%-a kipusztult, Kanada — a FAO közlése szerint — 15–20 év múlva teljesen fátlaná válik. A tőkés országok külkereskedelméről közölt táblázatból megállapítható, hogy »Európa ipari fát importáló országait az exportáló országok akkor sem tudnák ellátni, ha állandóan annyi fát szállítanának számukra, amennyit exportképességük

maximális kihasználásával egy-egy kivételes esztendőben exportáltak.”

A III. fejezet a haladó és a reakciós elméletek harcáról ad tiszta áttekintést. A Humboldt-elmélettel és a Hellriegel-féle „csökkenő földhozadék törvénye”-nyel szemben Marx és Lenin bebizonyította, hogy nincsenek olyan természeti törvények, amelyek a csökkenő földhozadék törvényét igazolnák. Dokucsajev, Koszticsev tudományos eredményeinek ismertetése után Viljamsz agrotechnikáját, majd a viljamszi komplexumot részletesen tárgyalja.

A IV. fejezet a magyar és a szovjet mezővédő fásításokról szól. Fejtegeti a kérdést, hogy a mezővédő erdősávok természetátalakító funkciójukat hogyan töltik be. Beszámol a szovjet tapasztalatokról, különösen mezőgazdasági terméseredményeknek a telepített erdősávok hatására bekövetkezett fokozódásáról. A fejezet a magyar természetátalakító fásítások tervével is foglalkozik.

Az V. fejezet fejtegeti, hogy a magyar szocialista erdőgazdaságnak milyennek kell lennie. Bizonyítja, hogy tőkés termelés esetén tervszerű gazdálkodást folytatni nem lehet. Mi is csak a tervgazdálkodáshoz szükséges feltételek birtokában kezdhettük meg a fokozatos áttérést a külterjes kapitalista erdőgazdálkodásról a belterjes szocialista erdőgazdálkodásra. A fejezet ismerteti erdőgazdaságunknak az ötéves tervben előirányzott feladatait és megemlékszik erdőgazdaságunk készülő távlati tervéről is. Külön alcím tárgyalja hullámtereiink fásítási feladatait.

A tanulmányának különös érdeme, hogy minden lényeges megállapítását kitűnően megválasztott és haladó szellemben értékelt nagyon gazdag levéltári kutatási anyaggal és több mint évszázados erdészeti szakirodalommal, ezekre hivatkozásokkal támasztja alá, bizonyítja. Az erdész szakember is sok értékes adatot és megállapítást találhat benne. L. G.